

## Barúwa ya Paúli kwa Vagalatía Mulongooryo

Barúwa kwa Vagalatía, yaandikwa ni mutumwi Paúli (1:1). Paúli aandika barúwa iki kwa mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu va isi ya Galatía. Iki barúwa, yaandikwa kati ya myaaka ya 48-53 keende Kirisitu ^avyaalwa. Galatía ni mukóowa wa isi siku iki ^iséwaa Uturúuki. Paúli na Barinába vavariyuláa Masáare Maaja ya Yéesu uko (2:1-9). Vaantu ^vari foo vajáa voona myuujíisa ^myeene Paúli abweeyáa na vakamura Yéesu (Mirimo ya Vatumwi 19:8-12). Maa kaa, siku ^jikaseese, Vayahúudi vamwi vakavakiindya, ni mpaka vak-waatye Miir na tuva ja Vayahúudi na vandoot-waalwa na kibawii de vave vaantu ^vamura Yéesu kikomi (2:15-17; 5:1-6).

Barúwii iki, Paúli avakumbusikya Vagalatía ^vyeene Mulungu avalámurirya vaantu ^vamura Yéesu, si ko kwaatya miir au tuva ja vaantu tuku. Paúli asea, si tiri valwa vawoloki mbere ya Mulungu ko kwaatya Miir yaachwe tuku, maa kaa, ni ko muruma Yéesu vii (2:15-21). Paúli asea, mwiikalo wa vaantu ^vamura Yéesu wasakwa ulongoolwe ni Mutima Muja. Kei, alusa kwa uwariwari wiivariyuli wa nteendo ^jifúmaa wuuntwii wa vii (5:19-21), na ndiwa ja Mutima Muja (5:22-23). Atuwiiira tuurume ulairiri wa Kirisitu noo kusea kaveenda vaantu viingi, na kavaambirirya kaveraka miriwa yaavo

(6:2).

**^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa**

Paúli yoovariyala Masáare Maaja na wiimiriri  
waachwe ja Mutumwi 1:1-2:21

Kuviiikwa húuru fuma kuri Miiro 3:1-25

Ukúulu wa Masáare Maaja mweeri ya Miiro 3:26-  
4:31

Uhúuru wa muntu ^amuruma Yéesu 5:1-26

Ukiindya wa mwiikalo wa vaantu ^vamura  
Yéesu 6:1-18

*Lumbi*

<sup>1</sup> Baráwa ihi yafúmire kuri nini Paúli. Nini  
si natumwa ni vaantu tuku na kusiina muntu  
umwi ^aandairiya tuku, maa kaa, nini natumwa  
ni YéesuKirisitu mweeneevyo na Muluungu Taáta,  
yeeye ^amufufula Yéesu.

<sup>2</sup> Nini na vaaniitu voosi ^vamura Yéesu ^vari  
na nini aha, toovaluumbya nyuunyu mpuka ja  
vaantu ^mwamura Yéesu uko isi ya Galatía.

<sup>3</sup> Nduwo na mwiikalo muna fuma kwa  
Muluungu Taáta wiitu, na kwa Yéesu Kirisitu  
Mweeneevyoosi wiitu jive na nyuunyu.

<sup>4</sup> Yeeye atoola nkaasu yaachwe sa atulamurirye  
fuma uvii woosi wa weeru ihi ya haaha. Ab-  
weeyya jeyyo, ja ^vyeene Muluungu Taáta wiitu  
asaaka.

<sup>5</sup> Muluungu abweeyyiriwe nkongojima kwa siku  
^jisiina uhero. Kikomi!

*Masáare Maaja ya Kikomi*

<sup>6</sup> Nahwáalariwe maatuku vii ni nyuunyu! Kwa  
mpiindi nduudi vii mwamurékire Muluungu, yeeye  
^avaanirira kwa nduwo ya Kirisitu, na mwaándire

tuuba ukiindya wíngi ^mweene vaantu víngi vuyániríraa ni masáare maaja.

<sup>7</sup> Kimaari, kusiina masáare maaja yíngi tuku. Maa kaa, kwatiite vaantu ^voovasaangyasaangya na ^voosaaka vavalandule Masáare Maaja ya Kirisitu.

<sup>8</sup> Kooni muuntu yoyoosi, íve ni suusu vee-neevyo au íve ni murimu muja fuma kurumwii, woovavariyurira masáare maaja ^yísimire na yara suusu ^tavavariyurira, muuntu uwo ajumwe ni Muluungu.

<sup>9</sup> Ni kuvawyíira niise kei, ja ^vyeene nahumula vawyíira, kooni muuntu yoovavariyurira masáare maaja ^meene yísimire na yara ^tavavariyurira, muuntu uwo ajumwe ni Muluungu!

<sup>10</sup> Eri, ni kiisea mwiise ni saaka niise ndumike kwa vaantu wuu? Aka tuku, niini noosaaka ndumike kwa Muluungu yeemweene vii. Baku ni kiisea mwiise noosaaka mbweeyye vaantu vavyeende wuu? Ngaari noosaaka kuvweerya vaantu mitima, ngaari si ndiri mutumami wa Kirisitu tuku.

### *^Vyeene Paúli Atumwa Kuvariyula Masáare Maaja*

<sup>11</sup> Vanaviitu noosaaka mutaange Masáare Maaja ^navavariyurira, si yafuma kwa vaantu tuku.

<sup>12</sup> Niini si nahokera ayo Masáare Maaja fuma kwa muuntu tuku, na si nakiindiwa ni muuntu tuku, maa kaa, Yeesu Kirisitu mweeneevyo aanvariurira.

<sup>13</sup> Sa nyuunyu mwateera ^vyeene nijaa mpiindi ^nalwijaa sa díini yaani ya Kiyahúudi. Mwamanyire ^vyeene naturikirya maatuku mpuka ya vaantu

^vamura Muluungu na nasaakáa niimale iyo mpuka kamwi.✠

14 Niini ni mbere nijáa ya viivaani ^vari foo va lukolo lwaani, va irika raani. Niini nalwíráa díini ya Kiyahúudi. Namanyikáa na mutima waani kukwaatya nkungu ja vala baaba wiitu.✠

15 Maa kaa, de baa nvyaalwe, Muluungu ajáa aankera na ivarwii, akaanyanirira kwa nduwo yaachwe.

16 Yeeye alamula kumvariya Mwaana waachwe kwaani. Alamula kubweeya jeyyo, sa nvariya Masáare Maaja ya Mwaana waachwe kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Kuri aya yoosi niini si niilaangya sáare na muantu yoyoosi sa iki ^nootumama tuku.

17 Niini si nadoma na Yerusaléemu nkavoone vatumwi vara ^vaanongorera kuva vatumwi tuku, maa kaa, chaangu natamanyia na Arábia. Mpindi ^jikalooke, nahinduka kei na Damésiki.

18 Myaaka itatu ^ikalooke, maa nkadoma na Yerusaléemu sa nkalumane na Kéefa, noo kusea Peéteru. Niikala kwaachwe siku ikimi na isaano (15).

19 Si niiyona na vatumwi viingi tuku, maa kaa, Yaakúpu mwaanaavo na Yéesu Mweenevyoosi vii.

20 Ni kuvawyira niise mbere ya Muluungu, iki ^noovaandikira si cha ulongo tuku.

21 Siku ^jikalooke, nijáa nadoma na Síria na Kilikía.

22 Maa kaa, mpindi ijo, niini si nijáa namányirwe kuri mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu uko isi ya

✠ 1:13 Laanga Mirimo ya Vatumwi 8:3; 22:4-5.

✠ 1:14 Laanga Mirimo ya Vatumwi 22:3.

Yudéa ^jiri kiintu kimwi na Kirisitu tuku.

<sup>23</sup> Kiintu voovo vajaa vamányire kuri niini ni iki, “Muuntu ura aho ncholo ^atuturikiryaá, haaha yoovariyula kuruma kukura ^kweene asaakaa akumale imalo.”

<sup>24</sup> Novo vakamubweeyirya Muluungu nkongojima sa niini.

## 2

### *Vatumwi Vooruma Mirimo ya Paúli*

<sup>1</sup> Myaaka ikimi na ine (14) ^ikalooke, nijaa naambuka na Yerusaleemu na Barinaba. Baa Tíito nijaa namusumula, nkaambukan'ya ne.

<sup>2</sup> Nijaa naambuka na uko, sa Muluungu ajaa aanyonekiirye ndome. ^Tukafike uko, tujaa twalumana na vakúulu va vaantu ^vamura Yéesu. Uko nkavawuyira kijiraawii Masáare Maaja ^navariyulaa kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Nabweyya jeyyo, sa murimo ^natamamaa na ^nootuuba kutumama, kari ji uve ni wa mukube tuku.

<sup>3</sup> Maa kaa, baa Tíito neembe ajaa Mugiríki, na ajaa hamwi na niini si adoomereriwa atwaalwe na kibawii tuku.

<sup>4</sup> Isáare iri ro twaalwa na kibawii, rijaa ruuriwa ni vaantu vara ^viibweeyya ni vaaniitu, kumba vajaa viiyingirya kwa uweere sa valaange uhúuru wiitu ^taheewa ni Kirisitu Yéesu. Kiintu ^vasaakaa, ni kutubweyya tave vatúmwá va Miiró ya Músa.

<sup>5</sup> Suusu si twiiramira novo baa kiduudi vii tuku, sa kikomi cha Masáare Maaja kituube chaala na nyuunyu.

<sup>6</sup> Maa kaa, vakúulu va vaantu ^vamura Yéesu, na ^vanyemiwaa munumunu, vajaa vasiina isáare

roroosi ifya ro kuungwyíra tuku. Na kwaani ikyo si kiintu tuku, sa Muluungu si aláangaa ukúulu wa muuntu tuku.

<sup>7</sup> Avo valongooli, vajáa vataanga, Muluungu aantuma kuvariyula Masáare Maaja kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, ja ^veene amutuma Peéterí avariyele Masáare Maaja kwa Vayahúudi.

<sup>8</sup> Sa Muluungu ^atámamaa murimwii wa utumi wa Peéterí kwa Vayahúudi, kei yeeye noo ^aambweeyya niini nive mutumwi murimwii wa utumi kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

<sup>9</sup> Haaha, Yaakúupu, Kéefa\* na Yooháani ^veene vajáa valongooli vakulu va vaantu ^vamura Yéesu, vakataanga Muluungu noo ^ampeera uhu mrimo kwa nduwo yaachwe vii. Sa jeyyo vakatukwaata mikono niini na Barinába koonekya ni kiintu kimwi tari. Tukiiramira suusu tukatumame kwa vaantu si ^vari Vayahúudi novo vatamame kwa Vayahúudi.

<sup>10</sup> Avo valongooli vakatuloomba isáare rimwi vii, tundoovakumbukira vaantu vakiva ^vamura Yéesu ^vari uko Yerusaleemu. Na ikyo ni kiintu ^nijáa na mpiima kukitumama.

### *Paúli Yoomudalavya Peéterí*

<sup>11</sup> Haaha Kéefa akujja na Antiókia kuuntu ^nijáa. Siku imwi, nkamudalavya mbere ja vaantu sa ajáa ahóniirye.

<sup>12</sup> Peéterí ^akafike vii, arijáa na vaantu ^vamura Yéesu si ^vari Vayahúudi. Maa kaa, vaantu vamwi fuma kwa Yaakúupu ^vakafike,

---

\* **2:9 Kéefa:** Ni irina riingi ra Kieburanía ra Simóoni Peéterí. Laanga **Peéterí** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

akiikera na vaantú si ^vari Vayahúudi, akareka kurya chóorya novo. Ajáa abweeyya jeyyo, sa oofáa vaantú vara ^vadoomereryáa vaantú ^vamura Yéesu voosi vandootwaalwa na kibawii.☆

<sup>13</sup> Sa jeyyo, vaantú ^vamura Yéesu vara ^vajáa Vayahúudi vakaanda tuubirirya ukweembi wa Peéterí, baa Barinába akakusiririwa ni ukweembi waavo.

<sup>14</sup> ^Nkoone si voobweeyya ^vyeene kimáári cha Masáare Maaja kiri, nkamuwyíira Kéefa mbere ja vaantú noomúsea, “Weewe uri Múyahúudi, maa kaa, wiikalaa ja múuntú si ^ari Múyahúudi. Sa che de haaha woovadoomererya vaantú si ^vari Vayahúudi vatuube túuva ja Kiyahúudi?”

*Vaantú Voosi Valámuririwaa ko Muruma Yéesu Kirisitú*

<sup>15</sup> Suusu ufumo wiiswi ni Vayahúudi na si vaantú si ^vari Vayahúudi túku, ^veene túvaániríraa ^vari na úvi!

<sup>16</sup> Suusu tamányire, múuntú si ari valwa ni múwoloki ko kwaatya Miiro túku, maa kaa, ni ko muruma Yéesu Kirisitú vii. Jeyyo, baa suusu tamuruma Yéesu sa túvalwe vawoloki kwa njira yo muruma Kirisitú, si ko kwaatya Miiro túku. Kíkomi kusiina múuntú ^ari valwa ni múwoloki, ko kwaatya Miiro túku.☆

<sup>17</sup> Haaha suusu toosaakira túvalwe túri vawoloki ko kúndikaniwa na Kirisitú. Maa kaa, kwa vaantú víingi suusu tookoonekana ni vaantú ^tabwéeyya úvi. Eri, ni kimáári Kirisitú

---

☆ **2:12** Laanga Mirimo ya Vatumwi 11:3. ☆ **2:16** Laanga Sabúuri 143:2; Varúumi 3:20.

yootubweeyya tave vaantu ^tatúmamaa uví wuu?  
Aka tuku!

<sup>18</sup> Maa kaa, kooni nahíndukiire muryuungu wa  
kali wo kwaatya Miiro, ura muryuungu ^nasiita,  
aho, kuva ndiri muuntu ^nabwéeyya uví.

<sup>19</sup> Mpíindi ^niikomyakomyáa kukwaatya Miiro,  
Miiro ijáa yaandamurira. Maa kaa, haaha si nooy-  
era kukwaatya iyo Miiro tuku, sa ndahe kwiikala  
ja ^vyeene Muluungu yoosaaka.

<sup>20</sup> Kirisitu ^akakwye musaláabii, baa niini mwi-  
ikalo waani wa kali waakwya. Haaha ni nkaasu  
ndiri, maa kaa, si ja ^vyeene nijáa hara kali tuku.  
Haaha ni Kirisitu ^yookiikala isii yaani. Mwiikalo  
wa maviri ndiri nowo mpíindi iji noo kiikala ko  
muruma Mwaana wa Muluungu. Yeeye aanyenda,  
akatoola nkaasu yaachwe sa aandamurirye niini.

<sup>21</sup> Si kimáári ni siita niise nduwo ya Muluungu  
tuku. Kooni muuntu ari daha valwa ni mawoloki  
mbere ya Muluungu ko kwaatya Miiro, inkwya ya  
Kirisitu ni mukube.

### 3

#### *Ni ko Muruma Yéesu vii*

<sup>1</sup> Eri, nyuunyu Vagalatía, kikomi mwavíre  
vakoókoyo wuu? Ni ani avalowa? Niini  
navavariyurira ikava kiweerwii ni sa che  
YéesuKirisitu aning'iniwa musaláabii furu  
akakwya.

<sup>2</sup> Noosaaka niikiindye isáare rimwi fuma  
kwaanyu. Eri, mwahokera Mutima Muja sa  
mwakwaatya Miiro wuu? Baku ni sa mwateerera  
na mwaruma Masáare Maaja ya Yéesu?

<sup>3</sup> Ni sa che mwavíre vakoókoyo jei? Mwaanda mwiikalo waanyu mufya kwa ngururu ja Mútima Múúja, maa kaa, haaha moosaaka mumarikirirye kwa ngururu jaanyu kiwúuntú!

<sup>4</sup> Eri, uturikiri woosi ^mwapata mookiisea ni wa mukube wúú? Aka túkú, si újáa wa mukube túkú!

<sup>5</sup> Eri, Múúungú avahéeraa Mútima waachwe Múúja na abwéeyya myuujíisa kúri nyuunyu sa mwakwaatya Míiro wúú? Bakú sa viintú mwa-teera, na mukaruma Masáare Maaja ya Yéesu?

<sup>6</sup> Iririkani Aburaháamu, Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Aburaháamu amuruma Múúungú, sa jeyyo, Múúungú akamúvala Aburaháamu ni mawoloki.”✠

<sup>7</sup> Haaha mútaange, vaantú ^vamura Múúungú, avo noo vaana va Aburaháamu va kíkomi!✠

<sup>8</sup> Masáare ^Yari Mpeho yalaala na mútwe, Múúungú vavala ari vaantú si ^vari Vayahúudi ni vawoloki kwa njira yo ruma. Múúungú alongoola kumuwyíira Aburaháamu Masáare aya Maaja yoosea, “Ko tweera kwaako vaantú va isi joosi talariwa vari.”✠

<sup>9</sup> Sa jeyyo, vaantú ^vamura Múúungú, vatálariwaa, ja ^vyeeene Aburaháamu atalariwa sa amuruma Múúungú.

*Vaantú Valamuririwa Fuma Njumo ja Míiro ya Músa*

<sup>10</sup> Maa kaa, voosi ^viiláangyaa kulamuririwa so tuuba ^meene yasaakwa ni Míiro, avo vajúmwa. Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Yoyoosi úra

✠ **3:6** Laanga Ncholo 15:6; Varúumi 4:3. ✠ **3:7** Laanga Varúumi 4:16. ✠ **3:8** Laanga Ncholo 12:3.

si ^atúubaa no tumama yoosi ^meene yaandikwa Kitáabwii cha Miiro, uwo ajumwa.”☆

11 Ni kimaari, kusiina muntu ^ari valwa ni mawoloki mbere ya Muluungu so tuuba Miiro tuku. Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Muntu ^ari kuva nkaasu, ni ura Muluungu ^ari mavalala ni mawoloki sa kuruma kwaachwe.”☆

12 Miiro si yiilángyaa kuruma tuku, kiri vy-oova jeyyo, yayéren’yaa nteendo ^ng’eene muntu atámamaa. Ni ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Muntu yoyoosi ura ^atámamaa ^meene yasaakwa ni Miiro, kiikala ari ko yera tuuba iyo Miiro.”☆

13 Kirisitu atununuula fuma kari lujumo lwa Mi-iro ko samala lujumo ulu sa suusu. Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Yoyoosi ^avairirwa masalábii, ajumwa.”☆

14 Kwa njira ya Kirisitu Yéesu, Muluungu avatalarya vaantu si ^vari Vayahúudi kwa ntálarya jijira ^iichuunga kwa Aburaháamu, sa jeyyo, suusu vara ^twaruma tuhokere Mutima Muija ura Muluungu ^iichuunga kutuheera.

### *Miiro na vira Muluungu ^Amulaha Aburaháamu*

15 Vanaviitu, noosaaka ntoole lusímo ulu fuma kari mwiikalo wa kira siiku. Tulúuse, kwatite vaantu vaviri ^viirúmiire kiintu kimwi. Kooni uko kwiirumira kwahúmwire kandikaniwa, kusiina muntu ^ari daha siita au koongererya chochoosi kwa kira ^viirúmiire tuku.

---

☆ 3:10 Laanga Nkumbukira ya Miiro 27:26. ☆ 3:11 Laanga Habakúuki 2:4. ☆ 3:12 Laanga Valáawi 18:5. ☆ 3:13 Nkumbukira ya Miiro 21:23.

<sup>16</sup> Haaha, Muluungu iichuunga kwa Aburaháamu baaba wiitu na mbyaala yaachwe. Masáare ^Yari Mpeho si yasea, “Na mbyaala jaachwe tuku,” noo kusea si vaana ^vari foo tuku, maa kaa, yasea, “Na mbyaala yaachwe,” ☆ noo kusea ni mwaana umwi ne ni Kirisitu.

<sup>17</sup> ^Cheene noosaaka luusa ni iki, Muluungu abweyya mihakó na ukundikan'ya myaaka magana yani na makumi yatatu (430) Miiro si inaava. Sa jeyyo, Miiro iyo si iri wuna mihakó uwo au baa kukuvalandula uko kwiichuunga kwa Muluungu tuku.

<sup>18</sup> Ngaari vaantu vahókeraa upaari waavo fuma kwa Muluungu ko kwaatya Miiro, ngaari upaari uwo si wiilángyaa kwiichuunga kwa Muluungu tuku. Maa kaa, Muluungu kwa nduwo yaachwe, amuheera Aburaháamu upaari wa mihakó waachwe, sa amulaha jeyyo. ☆

<sup>19</sup> Haaha Miiro ni murimo che itite? Miiro yaviikwa sa yoonekye uvi wa vaantu, furu mpiindi ^ari kuuja ura wa ichina ra Aburaháamu Muluungu ^iichuunga kumureeta. Miiro iyo, yalaiririwa ni mirimu miija ko tweera Músa mukundikan'yi kati ya Muluungu na vaantu vaachwe.

<sup>20</sup> Mukundikan'yi asaakwa kooni nkaande iviri joobweyya mihakó. Maa kaa, Muluungu ni umwi, yeeye abweyya mihakó na Aburaháamu baa mukundikan'yi tuku.

<sup>21</sup> Eri, haaha Miiro yakikanaa kwiichuunga kwa Muluungu wuu? Aka tuku! Sa ngaari yatoolwa

miiro <sup>^</sup>iri daha k<sup>u</sup>vaheera vaant<sup>u</sup> nkaasu, ngaari m<sup>u</sup>ant<sup>u</sup> aválwaa ni m<sup>u</sup>woloki ko kwaatya Miiro.

<sup>22</sup> Maa kaa, si viri jeyyo t<sup>u</sup>k<sup>u</sup>. Masáare <sup>^</sup>Yari Mpeho yabweeyya viint<sup>u</sup> vyoosi vichuungwe wi-imiririi wa <sup>u</sup>vi, sa vira viint<sup>u</sup> M<sup>u</sup>l<sup>u</sup>ungu <sup>^</sup>iichuunga k<sup>u</sup>vaheera ko muruma Yéesu Kirisit<sup>u</sup>,<sup>☆</sup> vaheewe vara <sup>^</sup>vamurúmaa Yéesu.

<sup>23</sup> Mp<sup>i</sup>indi vaant<sup>u</sup> <sup>^</sup>vajáa si vanaava na kumuruma Kirisit<sup>u</sup>, Miiro yatwiimiriráa ikatabweeyya t<sup>u</sup>ve isi yaachwe. Tawoojeráa mp<sup>i</sup>indi kumuruma Kirisit<sup>u</sup> <sup>^</sup>k<sup>u</sup>ri variyulwa.

<sup>24</sup> Miiro yatulongooláa ja m<sup>u</sup>rereri wiit<sup>u</sup> f<sup>u</sup>uru mp<sup>i</sup>indi Kirisit<sup>u</sup> <sup>^</sup>ak<sup>u</sup>je. Sa jeyyo, valwa t<sup>u</sup>ri t<sup>u</sup>ri vawoloki ko muruma Kirisit<sup>u</sup>.

<sup>25</sup> Maa kaa, haaha kumuruma Kirisit<sup>u</sup> kwahumula fika, sa jeyyo si t<sup>u</sup>ri isi ya Miiro <sup>^</sup>yatureráa t<sup>u</sup>k<sup>u</sup>.

### *Vaana va M<sup>u</sup>l<sup>u</sup>ungu*

<sup>26</sup> Haaha nyuunyu ni vaana va M<sup>u</sup>l<sup>u</sup>ungu kwa kumuruma kwaanyu Yéesu, sa mwak<sup>u</sup>ndikaniwa na Kirisit<sup>u</sup> Yéesu.

<sup>27</sup> Nyuunyu voosi mwabatisiwa, mwak<sup>u</sup>ndikaniwa na Kirisit<sup>u</sup> Yéesu, mwaava ja mwamwiivikira Kirisit<sup>u</sup>.

<sup>28</sup> Sa jeyyo, M<sup>u</sup>yahúudi na m<sup>u</sup>ant<sup>u</sup> si <sup>^</sup>ari M<sup>u</sup>yahúudi si viisimire t<sup>u</sup>k<sup>u</sup>, baa mutámwa na m<sup>u</sup>ant<sup>u</sup> <sup>^</sup>ari húuru t<sup>u</sup>k<sup>u</sup>, au m<sup>u</sup>ant<sup>u</sup> malume na m<sup>u</sup>ant<sup>u</sup> muki t<sup>u</sup>k<sup>u</sup>. Voosi ni hamwi m<sup>u</sup>ri sa mwak<sup>u</sup>ndikaniwa na Kirisit<sup>u</sup> Yéesu.

<sup>29</sup> Nyuunyu ni va Kirisit<sup>u</sup>, na kwa njira iyo mwaava uvyaalo wa Aburaháamu, na hokera

<sup>☆</sup> 3:22 Laanga Vagalatía 3:14.

muri viintu vyoosi vira Muluungu ^iichuunga kutuheera.☆

## 4

<sup>1</sup> Haaha noosaaka nivawyiire, mupaari yoyoosi kooni akaari musinga, si iisimire na matumwa tuku, baa neembe maari joosi ni jaachwe.

<sup>2</sup> Yeeye avijaa isi ya vareri vaachwe na vaantu ^vookimirira maari jaachwe furu ira mpiindi taata waavo ^iiyimya neeja.

<sup>3</sup> Na suusu ni viivyo, mpiindi Kirisitu ^ajaa akaari kuuja, tujaa ni ja vasinga, tujaa turi vatumwa va tuuva ^jimiriraahi weeru.

<sup>4</sup> Maa kaa, mpiindi ira ^ijaa yiimiwa neeja yafika, Muluungu amutuma Mwaana waachwe kuri ihi weeru. Mwaana waachwe uwo avyaalwa ni muuntu muki ja ^vyene suusu tavyaalwa, akiikala isi ya Miir.

<sup>5</sup> Atumwa sa atununuule suusu ^tujaa isi ya Miir. Abweeyya jeyyo, sa suusu voosi tave vaana va Muluungu.

<sup>6</sup> Muluungu amutuma Mutima wa Mwaana waachwe mitimii yiitu, sa turi vaana vaachwe. Uwo Mutima Muja, noo ^yootabweeyya tumwaanirire Muluungu “Áaba!” noo kusea, “Taata!”

<sup>7</sup> Haaha, nyuunyu si vatumwa tuku, maa kaa, ni vaana va Muluungu. Sa jeyyo, hokera muri viintu vyoosi Muluungu ^avavikira vaana vaachwe.

*Paúli Yoovaluma Kutu Vagalatía*

8 Nyuunyu hara kali si mǎjáa mwamámányire Muluungu tuku. Mpiindi ijo, mǎjáa vatámwa va fimilungu na si viri Muluungu tuku.

9 Maa kaa, haaha mwamámányire Muluungu, na Muluungu avamányire kulookya. Haaha ni sa che moosaaka mwimiriirwe kei ni tuuva ^jimiriiraahi weeru? ☆ Tuuva ijo, jisiina ngururu tuku na ni kiintu kisiina. Baku ni saaka mwiise kei mave vatámwa va ijo tuuva wuu?

10 Mukaari mookwaatya ngovi ja Kiyahúudi wuu? Ati moonyemya siku jimwi ja júma, na ja myeeri na ja mwaaka, ati ni siku jo manyemya Muluungu wuu?

11 Nookoofa murimo waani woosi ^natumama kwaanyu ni wa bweete.

12 Vanaviitu noovakalaamya, mave húuru ja niini, sa niini si ndiri isi ya Miiru tuku, na noo ^vyeene nyuunyu mari. Nyuunyu si mwaambweyyirya uvi wowoosi tuku.

13 Mwamámányire ulwiri ^nijaa nowo, noo waambweyya nkapata nkalo yo vavariyurira Masáare Maaja.

14 Baa neembe ulwiri waani wavayeraa muunchwe mati au muunsiite, si mwabweyya jeyyo tuku. Kiri vyoova jeyyo, ^cheene mwabweyya ni kuunduma ja ^vyeene ngaari mwaruma murimu muija wa Muluungu, au ja ^vyeene ngaari mwamuruma Kirisitu Yeesu mweeneevyo.

15 Kira cheeru ^mujaa nocho na hai chadómire? Kikomi noolusa, siku jira ngaari mwadaha, ngaari mwanonkola miiso yaanyu mumpere.

---

☆ 4:9 Laanga Vagalatía 4:3.

16 Eri, haaha navíre mavi waanyu sa viintu noovawyiira kimáári wuu?

17 Avo vaantu viingi voomanyika sa vavapate, maa kaa, kiintu ^voovasaakirira si ^chabooha tuku. Voosaaka vavakere na niini sa mavatamamire voovo.

18 Ni vyabooha kumanyika, maa kaa, ive so tumama maaja. Mundoobweeyya jeyyo mpiindi joosi, baa mpiindi si ^ndiri na nyuunyu.

19 Vanavaani, nookiiteera kei usungu sa nyuunyu ja usungu wa makata. Tuuba ndiri kwiiteera jeyyo, furu Kirisitu ooneke yookiikala isii yaanyu.

20 Noomerya mati maatuku vii ngaari ndiri na nyuunyu mpiindi iji, ngaari nalúusikire na nyuunyu kwa uholi. Ndiri na woowa maatuku vii sa nyuunyu!

### *Lusímo lwa Sáara na Hájiri*

21 Haaha ngwyyiiri nyuunyu ^veene moosaaka mave isi ya Miiro, si mwamányire ^vyeene Miiro yalusa tuku wuu?

22 Yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, Aburaháamu ajáa atiite vaana vaviri. Umwi ajáa avyaalwa ni Hájiri, uhu ni muuntu muki matúmwa ajáa, na mwaana wiingi ajáa avyaalwa ni Sáara, uhu ni muuntu muki ^ari húuru ajáa.

23 Mwaana wa muuntu muki matúmwa ajáa avyaalwa kwa muryungu wa muuntu. Maa kaa, mwaana wa muuntu muki ^ajáa húuru yeeye ajáa avyaalwa kwa kwiichuunga kwa Mulungu.

24 Vaantu vaki avo vaviri ifaanaa vakalaangwa ja lusímo lwa miháko iviri. Hájiri ímaa ja miháko wa kali ^mweene wavikwa Luulwii lwa Sinái

^luri Arábia. Vaana vaachwe vavyaalwa ja vatámwa isi ya Miiro.

<sup>25</sup> Hájiri íímaa ja Lúulu lwa Sináai ^luri Arábia na ^lwiifwíne na Yerusaléemu ya haaha ^ng'eene iri isi ya utámwa hamwi na vaana vaachwe.

<sup>26</sup> Maa kaa, Sáara íímaa ja Yerusaléemu ya kurumwii, múuji ^wiiyanjaala na uwo noo íyo wiitú.

<sup>27</sup> Masáarii ^Yari Mpeho vyaandikwa,

“Íva na cheeru weewe ^uri muumba,  
tula isóso weewe si ^unoona makata yo vyaala mwaana,

sa vaana va ura ^arekwa ni foo vari,  
kulookya va ura ^ari na mulume.”☆

<sup>28</sup> Haaha vanaviitú, nyuunyu ni vaana va Mulungu sa kwiichuunga kwaachwe, ja ^vyeene Isaka ajáa.

<sup>29</sup> Maa kaa, siku jira mwaana ^ajáa avyaalwa kwa muryungu wa muntu, amuturikirya mwaana ^avyaalwa kwa ngururu ja Mutima Muija. Siku iji, vaantu ^vari isi ya Miiro voovaturikirya viivyo nyuunyu ^muri húuru.☆

<sup>30</sup> Maa kaa, Masáare ^Yari Mpeho che yalusa? Yalusa, “Kibirya muntu muki mutámwa hamwi na mwaana waachwe, sa mwaana wa mutámwa si ari paala hamwi na mwaana wa muntu muki ^ari húuru vii kaa tuku.”☆

<sup>31</sup> Sa jeyyo, vanaviitú, suusu si uri vaana va muntu muki mutámwa tuku, suusu ni vaana va muntu muki ^ari húuru.

---

☆ 4:27 Laanga Isáaya 54:1. ☆ 4:29 Laanga Ncholo 21:9. ☆ 4:30 Laanga Ncholo 21:10.

## 5

*Kirisitũ Atũhéeraa Uhúuru*

<sup>1</sup> Kirisitũ atũheera uhúuru. Sa jeyyo, imi neeja kari murume kuhinduka na iyóokii ra utámwa wa Miiro tũkũ.

<sup>2</sup> Nteereri, nĩĩni Paúli ^noovawyyĩra, kooni mooruma twaalwa na kibawii so kwaatya Miiro ya Músa, aho, Kirisitũ si kĩĩntũ chochoosi kari nyuunyu tũkũ.

<sup>3</sup> Nĩ kuvawyyĩra niise mbere ya Mũlũũngu kei, mũũntũ mũlũme yoyoosi ^ari ruma twaalwa na kibawii, yoosaakwa akwaatye Miiro yoosi.

<sup>4</sup> Nyuunyu ^veene mwiiláangyaa moovalwa vawoloki ko kwaatya Miiro, mwiikera na Kirisitũ na nĩ kũli mari na nduwo ya Mũlũũngu.

<sup>5</sup> Maa kaa, suusu tookiilaangya kwa luviro lwa Mutima Mũũja, Mũlũũngu tũvala ari tũri vawoloki sa tamuruma Yéesu.

<sup>6</sup> Haaha, kooni talũmaniwa na Kirisitũ Yéesu, kũtwaalwa na kibawii na kũdĩra twaalwa na kibawii si kĩĩntũ tũkũ. Kĩĩntũ cha kikomi nĩ kuruma kwiitũ kũra ^kwatámamaa ko kiiyenda.

<sup>7</sup> Mwabweeyyáa vyabooha maatũkũ vii. Haaha nĩ ani avakitirirya mũkareka kwaatya ukiindya wa kikomi?

<sup>8</sup> Uhũ ^avalaangya sáare jei, si Mũlũũngu yeeye ^avaanĩrira tũkũ.

<sup>9</sup> Maa kaa, mũtaange, ukiindya wa uloongo nĩ ja ^vyeeene vaantũ vaséaa, “Usasi kiduudi vii, wuúkyaa muchu woosi.”☆

<sup>10</sup> Namányire kikomi, nyuunyu mwakũdikaniwa na Yéesu Mweenevyoosi, sa

---

☆ 5:9 Laanga 1 Vakoríinto 5:6.

jeyyo si mari ruma kukooverwa tuku. Maa kaa, mwantu yoyoosi ^ari vakoovera, baa ave ani, heewa ari irya.

<sup>11</sup> Vanaviitu, vaantu viingi voosea niini nkaari nváriyulaa vaantu valume voosi voosaakwa vatwaalwe na kibawii. Ngaari ni kimaari noovariyula jeyyo, sa che Vayahúudi vookuunturikirya? Ngaari noovariyula jeyyo, ngaari kuvariyula kwaani masáare ya inkwya ya Kirisitu masaláabii si koobweeyya Vayahúudi vaansuule tuku.

<sup>12</sup> Nookoona avo vaantu ^voovasaangirirya kwa viintu vyo twaalwa na kibawii, ngaari viichula vave mapachi.

<sup>13</sup> Vanaviitu, Mulungu avaanirira sa mave húuru, sa jeyyo kari uhúuru waanyu andoovabweeyya mave na nkalo yo tuuba ufumo wa wwantu waanyu wa avi tuku, maa kaa, mandookiiyambirirya ko kiiyenda.

<sup>14</sup> Miiri yoosi yakiimana kwa alairiri umwi, “Mweende mwiiwaako ja ^vyeeene wiiyenda mweeneevyo.”☆

<sup>15</sup> Maa kaa, kooni mookiikukira no kiitamikya, mlaange neeja, kiimala mari nyuunyu kwa nyuunyu.

### *Kwiikala kwa Ngururu ya Mutima Muija*

<sup>16</sup> Haaha kiintu ^noovawyiira ni iki, mandoolongoolwa ni Mutima Muija. Kooni mabwéeyiirye jeyyo, si mari tuuba ufumo wa wwantu waanyu wa avi vii kaa tuku.

---

☆ 5:14 Laanga Valáawi 19:18.

17 Ni kuvawyyira niise jeyyo, sa vira ^vyeene ufumo wa wuuntu waanyu wa uvi usáakaa, si viri ja ^vyeene Mutima Muija asáakaa tuku. Na vira Mutima Muija ^asáakaa, si viri ja ^vyeene ufumo wa wuuntu waanyu wa uvi usáakaa tuku. Mutima Muija na ufumo wa wuuntu vookiisiinda, sa jeyyo kari mündootumama yara ^moosaaka tuku.☆

18 Kooni moolongoolwa ni Mutima Muija, si mari isi ya Miiró tuku.

19 Haaha nteendo ja ufumo wa wuuntu wa uvi ni kiweerwii jiri, na ni iji, uhéngéeti, kosu, kuyeenda ja kúri,

20 kwiinamira vidabalaíyo, usavi, kwiikala ja kúri na nyaáu, wiitóoli, kamererya mati kiintu cha wiingi, nkalarí, kwiilaanga weemweene vii, kwiikera lukova, kuvuusha uloongo,

21 kivina, ureevi, vina jo kiisava na viintu vyingi ^viifwíne na ivyo. Ni kivaluma niise kutu ja ^vyeene nahumula kivaluma kutu, vaantu ^vatámamaa nteendo ijo, si vari hokera chochoosi Utemii wa Mulungu tuku.

22 Maa kaa, ndiwa ja Mutima Muija ni, kweenda, kuva na cheeru, mwiikalo muija, kuyimirirya, wuija, kuboohya mutima, kuva vaantu vookiilaangiwa,

23 kuhola na kwiimirira. Kusiina mwiiró ^wakaan'ya muuntu adire kundoobweeyya masáare aya tuku.

24 Vaantu ^vakundikaniwa na Kirisitu Yéesu, van-ing'in'ya musalábii ufumo wa wuuntu waavo wa uvi, na uláku wa ufumo uwo.

---

☆ 5:17 Laanga Varúumi 7:15-23.

25 Mutima Múja atuheera mwiikalo mufya, haaha tutuube ulongooli waachwe.

26 Tureke kwiiivaa kipeembe bweete, tureke kundookwiisaakula na tureke kwiiyonera kivina.

## 6

### *Kwiiyambirirya na Kwiiutamira Maaja*

1 Vanaviitu, kooni mutáangire mwiiwaanyu atámamire uvi, haaha nyuunyu ^muri va mutimii, mumuhindule muuntu uwo kwa uholi. Maa kaa, mulaange neeja kari naanyu ji muyerwe tuku.

2 Mundookiiyambirirya ko kiiverekerera miriwa yaanyu, aho, kiiman'ya muri Miuro ya Kirisitu.\*

3 Sa muuntu yoyoosi ^iiyónaa yeeye ni kiintu, na kumba si kiintu tuku, uwo ni iikóoveraa vii.

4 Kira muuntu alaange neeja nteendo jaachwe mweeneevyo, aho, daha ari kwiiivaa kipeembe kwa nteendo njija jira ^atamama. Maa kaa, kari iiryaanirirye na nteendo ja muuntu wiingi jira ^atamama tuku.

5 Sa kira muuntu sumula ari muriwa waachwe mweeneevyo.

6 Muuntu ^yookiindiwa isáare ra Mulungu, indoomugavira mukiindya waachwe vira viintu ^vyabooha ^yooturya.

7 Kari mwiikoovere tuku, Mulungu si abwéeyiriwaa berereesi tuku. Kira ^cheene muuntu yoohaanda, noo ari kuchwa.

8 Muuntu ura ^yootuuba ufumo wa wuuntu waachwe wa uvi, malwa ari ni uwo ufumo. Maa kaa, ura ^yootuuba Mutima Múja, uwo kuchwa ari nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

\* 6:2 Laanga Yooháni 13:34.

<sup>9</sup> Sa jeyyo, kari tukatale kutumama nteendo njija tuku, kuchwa turi viintu viija mpindi jo chwa jiri fika.

<sup>10</sup> Sa jeyyo, mpindi turi na nkalo, tavabweyyirye vaantu voosi wuja, na hasa viiviswi vara vamuruma Yésu.

### *Flairiri wo Kiimikiriya*

<sup>11</sup> Laangi, nookaandika kwa lutalo lukuulu. Ni kaandika niise kwa mukono waani mweenevyo.

<sup>12</sup> Vaantu vara voovadoomererya mutwaalwe na kibawii, voosaaka jeyyo sa vanyemiwe ni Vayahúudi. Voobweeyya jeyyo, sa vadiire turikiriwa so varyula masáare ya inkwya ya Kirisitu msaláabii.

<sup>13</sup> Baa vara vatwaalwa na kibawii, si vakwátyaa Miiryo yoosi tuku. Kiintu voosaaka ni nyuunyu mutwaalwe na kibawii sa viivae kipeembe sa kibawo mivirii yaanyu.

<sup>14</sup> Niini si noosaaka kiintu cho kiivaira kipeembe tuku, aka tuku. Niini noosaaka niivaire kipeembe inkwya ya Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu msaláabii vii. Sa inkwya yaachwe, viintu vyooosi vya weeru si kiintu tuku kuri niini, na mwiikalo waani wa kali waning'iniwa msaláabii furu akakwya hamwi ne.✠

<sup>15</sup> Kutwaalwa na kibawii na kadiira twaalwa na kibawii si kiintu tuku. Kiintu cha kikomi ni kumbwa ufya ni Muluungu.✠

<sup>16</sup> Kwa vara vari tuuba kimáari iki, mwiikalo muja na riiso ra wuja ra Muluungu vive na avo vaantu voosi va Muluungu.

---

✠ **6:14** Laanga Vagalatía 2:20; 5:24. ✠ **6:15** Laanga 2 Vakorinto 5:17.

<sup>17</sup> Kukiimikirirya, m~~u~~unt~~u~~ yoyoosi kari aan-turikirye t~~u~~k~~u~~, sa n~~u~~ni nat~~u~~ite nkoru muvirii waani so mut~~u~~mamira Yéesu.

<sup>18</sup> Vanaviit~~u~~, nduwo ya Mweenevyoosi wiit~~u~~, Yéesu Kirisit~~u~~, ive na nyuunyu. Kikomi.

## **Rangi** **Rangi Translation Project (New Testament)**

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rangi

Contributor: Wycliffe USA

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 May 2025 from source files dated 8 May 2025

f1dc5da6-bc39-5ea5-ac13-942132b5feb6